

Løgmannsins frágreiðing á ólavsøku 1968

(Framhald)

ÆÐRAR STÓRAR UPPGÁVUR

Uttanfyri fiskivinnuna hava vit eisini á so mongum øðrum okkum ovurstórar uppgávur at loysa, sum vit higartil hava nýðst at lata ligið vegna peningatrot.

Landsstýrið hevur tí eisini yvir fyri ríkisstýrinum reist spurningin um t.d. øking av ílleggingargrunnum upp á 60 milliónir, so hann kann átaka sær víðari íllegging, enn hann hevur verið mentur at veita higartil.

Ríkisstýrið fyrra eins og tað sitandi tóku, tóktist mær ógvuliga vinarliga spurningin upp at hava til viðgerðar sum eitt lið í eini heildarloysn av ílleggingartøvi okkara.

Men áðrenn tann endaliga stóðan varð tikin, vildi ríkisstýrið fegið hava tey figgarlgu viðurskiftini gjølla kannað.

Millum tær uppgávur, ið vóðu havdar á máli sum serliga átroðkandi, vóru:

bótan av lánviðurskiftinum við-vikjandi sethúsabyggingini, bygging av umsitingarhøll til samlan av allari okkara umsiting, ið nú stóðist um býin og er ring at halda og reka á rationellann hátt, bygging av nýggjum lögtingshúsi istaðin fyri hetta, vit nú hava, og sum má sigast at vera óhóskandi og ónyttilig,

bygging av landsbókasavni, skapan av einum idnaðargrunni, o. s. fr.

Hin fyrireikandi kannning av okkara figgarlgu viðurskiftum verður at fara fram og gjørd í størsta skundi, so hesin tátturin í okkara samráðingum kann endiliga víðgerast og avgerast.

KREPPUHERÐINGAR:

Tað dylst ikki, at figgarligt streymaskifti tók seg upp fyri skommum. Ikki bara hjá okkum í vinnu- og innløgviðurskiftum her á landi, men eisini og kanska í meiri muni í viðskiftalondum okkara.

So harðir snertir hava farið fram, at talan hevur verið um beinleiðis kreppuágangir, so tað hevur staðið á gomlum nøglum hjá frægari tjóð-um enn okkara.

Hesir ágangir hava borið við sær arbeiðsloysi, prísbólvan og virðisminskan av peninginum og harvið volt minking av keypi- og livskraftini allastaðni har, ið lónarvoksturinn ikki hevur fetað í gongu-lagi javnt við dyrkana av tí, fólk- ið skal hava at liva av.

Knappliga broyting av peningsins gonguvirði ger vanliga stóra broyting í inntøku og livsevni fólksins.

Einari tilikari broyting vóru vit so óhepnir at vera fyri, tá ið Stóra Bretland knappliga lækkaði peninga virði sitt, og danir sögu seg vegna viðurskifti síni við bretska vinnu-livið at nýðst, um ikki heilt, so í ávisan mun at fylgja bretska í virðisminkingini av peninginum.

Av hesari minking komu t.d. skip, sum vit byggja í Noregi og í Týskalandi, har ið peningavirðið ikki minkaði at dyrka í krónutali. Tað hevði eisini skerjandi ávirkan á úrtøkuna av okkara solu í Suðurlondum, um selt varð, sum vanligt hevur verið í pundum.

Í summum førum kundi tó minkingin av peningavirðinum geva monnum kvettið, sum t.d. Pf. Skipafelaginum Føroyum, ið vann so nógv í krónutali av peningavirðisminkingini, tá ið tað seldi »Tjaldrið«, at tað fyri vinningin kundi keypa norska »Tjaldrið«.

»Apropos« »Tjaldrið«!

Løttingið er stóreigari í hesum felagi. Kann felagið sita hjá og látast sum einki yvir, at tað hevur flutt skipið undir panamaflaggið. Kunnu vit sum eitt demokratiskt fólk »tolerera« hesa ódamligu yvirflyting frá føroyskum til »panamaflaggið«?

FISKISKAPURIN — OG FISKAPRISURIN:

Sum monnum rist í huga, komu vit í 1966 fyri einum svárum prís-skáki.

Flakin í Ameriku varð fyri stórum prísfalli.

Hetta bar millum annað við sær, at útróðrarpurisin á fiski heima sum í Føroyingahavnini fall so munandi, at útróðrarmenn okkara hildu tað vera vónleyst at fara til útróðurs í Grønlandi fyri so lágan prís, sum talan var um.

Tá ið tað vildi kennast sum ov meinur stingur bæði fyri avvarandi útróðrarmenn og fyri landið, um teir fleiri hundrad útróðrarmenn og arbeiðsmenn ikki fóru upp aftur til Grønlands at rógva út og arbeiða, samtykti sum kunnugt ting-ið lóg um hækking av útróðrardudningi við 10 oyrum pr. kg. Men hesin studningur varð í studningslógini orðaður soleiðis, at um fiskaprisurin hækkaði aftur, vildi studningur lækka við einum oyra fyri hvørji tvey oyru, sum prisurin kom at fara upp.

Menn fóru aftur til útróðurs í Grønlandi, og sum kunnugt royndist árið eftir umstøðum væl, sjálvst um prísstudningsøkinum ikki gav fult viðurgjald fyri prísfallið.

Og í ár varð innkeypsprisurin settur 10 oyru hægri enn árið frammanundan og prísstudningur til fiskan fisk fall so við 5 oyrum.

Prísfallið rakti eisini heima-útróðurin, og kom tí prísstudnings-hækkanin eisini at røkka útróðrarmonnum heima.

Henda studningøking bar so við sær hækking av umsitingarskattinum við 3 pst., ið svarar til umleið 3 milliónir.

GRÖNLAND

hefur serliga seinastu árin havt vaksandi týðning sum veiðu- og arbeiðsøki hjá okkum føroyingum. Við samráðingum í 1959 vunnu

vit føroyingar munandi meiri veiðu-øki og arbeiðsrættindi.

Hetta ásanna allir ærligir menn í dag.

Skuldsetingin um, at vit skuldu havt latið rættindi frá okkum, er av sjálvum livinum avsannað og er als ikki í samfjórð við sannleikan. Hovudsákerarin, leiðarin av andstøðuni visti sær jú einki betri at ynskja enn, at sáttmálin skuldi halda fram. Hetta hendi, tá ið hann í 1964 samráddist uppi í Grønlandi um okkara rættindi har. Harvið góðkendi hann jú tað úrslit, sum var fingið, og sum hevur roynt so væl.

NÝGGJAR SAMRÁÐINGAR

um okkara grønlandsrættindi eru avgjörðar at fara fram í Godthåb einaferð í oktober mánaða í ár.

Stevnan, mið og mál fyri hesum samráðingum liggja sum í 1964, at vit og grønlendingar skulu hava somu livs- og veiðurættindi hvør hjá øðrum.

Eg kenni meg vísan í, at henda stóða tænar ikki grønlendingum verri enn okkum føroyingum.

PRISLOCKOUT

Hin nevnda knappliga broytingin í flakaprisinum bar eina drúgvu togan við sær millum reiðarar og útróðrarmenninar, so long tíð gekk, har ið allar útróður var steðgaður, tí prislockout forðaði fiskakeypi.

Reiðararnir vildu ikki góðtaka prísinn hjá prísásetingarleiararum.

Hetta elvdi landinum stórtap, tí útróðrardudningur fall í bestu veiðu tíð við nógvum fiski.

Men flakaprisurin var veruliga vaksan aftur og semja varð at enda um ein prísbata til útróðrarmenninar.

Prísásetingarlógin hevði einki um sekt, tá ið menn ikki vildu fylgja prísásetingina. Ein neyðug broyting av hesum varð tí samtykt í seinastu setu, so nú kunnu partarnir ikki ósektaðir ikki fylgja prísásetingini.

Men viljin ella álitið er so langt niðri hjá summum, at teir hava hildið uppat við at keypa fisk. Ein heil oyggj sum Vágoyggin er í teirri ræðuliga stóðu ikki at sleppa av við útróðrardudningi til ásetta prísinn.

Hetta ólag er ikki bert tap fyri útróðrarmannin í oynni, men fyri landið sum heild.

Slikt ber ikki til.

Spurningurin er, hvat ið gerast kann frá almennari síðu fyri at hjálpa útróðrarmonnum og verja teir imóti, at tilikt skal kunna henda í framtíðini.

KREPPUHALP

Nevnda prísbroyting við øðrum óhappum kom sum kunnugt stórvirkjum sum Bacalao í gjaldtrot, ið tey ikki við egnari meg kundu vinna á.

Hesi neyðstøddu virkini máttu venda sær til tingið um hjálpu, um tey skuldu kunna halda fram.

Sum kunnugt var ein stórvirkur meiriluti fyri at veita hjálpu, tí áðarnað varð, at tað hundradtal av arbeiðsmonnum og kvinnum, sum høvdu arbeiði og livsbreyð sitt hjá hesum virkjum, komu ringast fyri av einum húsgangi.

Lógin um veðhald fyri kreppulánum upp til samlaða hædd upp á 5 milliónir varð samtykt.

Bacalao og onnur virkir fingur kreppuhjálpu og komu aftur igongd.

Vónandi verða hesi hjálpu virkini nú før at lofta sær og halda sær á fótum og mennast aftur í hvørjum fyri framtíðina.

Henda kreppulóg varð endurnýggjað í seinastu setu, men varð nú avmarkað at galda upp í 2 milliónir, eitt sindur meiri enn eftiri var av teimum 5 milliónunum, tá ið lógin gekk út.

SILDAVEIÐAN

er komin at vera ein týðandi táttur í okkara vinnu. Men sildaveiðan er eitt eydnuspæl, kanska meiri enn nakar annar táttur í fiskivinnu okkara. Og í ár komu menn at vera fyri óhappi í hesum fiskiskapi.

Nógv garnaskip komu at vera fyri onga sild ella nógv oy lilla sild at fáa.

Orsøkin til hesa misseynaðu veiðu var óvanliga vánaligt veiðuveður, og so kom eisini tað aftrat, at sildin var ikki at finna í teimum nøgdum sum áður og als ikki á vanligu leiðunum.

Tey skip, sum stóðu á veikum figgarligum fótum frammanundan, komu tessverri ikki at tola henda veiðusmeitin, men máttu fara á heysin. Sildaveiðuútgørðin við nýggjum greiðum og veiðuamboðum er vorðin ein stórvirkur peningur, sum menn ikki evna at rinda uttan við góðari veiðu.

Onnur greiddu víst at sleppa undan húsgangi, men fingur tað so fast, at tey orkaðu einki øll at leggja aftur í havið til sildaveiðu við gornum.

STÓÐAN HJÁ KRAFT-BLOKKASKIPUNUM:

Sum kunnugt hava vit so við og við fingið ein hóp av kraftblokkaskipum at veiða nótasild.

Hitt ringa veðrið og lilla sildaveiði gjørdi, at hjá teimum kom heldur ikki at standa niður, so tá ið terminin kom, máttu ið hvussu er summi av teirra áðarna vanda sær til landsstýrið og figgarnevndina um hjálpu til annaðhvørt at fáa eina gjaldskipan fyri fyrstu terminina til realkreditstovnin ella at fáa eina beinleiðis hjálpu frá landskassanum til terminsgjaldingar.

Realkreditstovnurin segði seg ikki at kunna ganga landsstýrinum og teim sòkjandi á móti við terminsgjaldskipan.

Landsstýrið og figgarnevndin høvdu onga heimild at jätta lán ella veðhald fyri láni uttan serliga samtykt tingsins.

Men tí betur komu skipini at fáa hópin av sild millum Hetlands og Føroyar, og komu tey soleiðis av egnum ávum at vera før fyri at gjalda terminina og hvørjum sitt

LANDSANDEILSFELOG EIGA AT EIGA SKIP OG FISKAVIRKI Á LANDI

Menn áðarna, at skipaigarar og veiðumenn eiga at eiga fiskavirkini á landi, so teir kunnu fáa fulla

ágóðan av øllum veiðu- og viðgerðarliðunum.

Í sambandi við umrøðuna av korunum hjá sildaveiðuflootanum, sum soleiðis var komin í gjaldtrot og á røðina at fara, er vert at merkja tað fyrirgildið, at samstundis sum hetta hendi, kundi sildavirkid, sum tók imóti sildini, við árslok siga frá einum ovurstórvirðis rakstraryvirkoti.

Hetta elvdi monnum at halda kraftiga fram, at um rætt varð skipað fyri, átti sildavirkini at hoyrt til skipini og sildaveiðararnar.

Áðarnarir av sildavirkinum í Fuglafirði tóku undir við hesum tanka og bjóðaðu lögtinginum virkið til keyps.

Men tingið tók ikki av og skar seg harvið burtur frá rættinum at finnst at mismuninum millum úrtøkuna hjá fiskimonnum og skipunum øðrumegin og sildavirkinum hinu megin.

FISKISKAPURIN HJÁ TROLARUM OG LÍNSKIPUM

Trolararnir og línuskipini flestu eru komin aftur av fyrsta og einstøð eisini av øðrum túri í ár við fullum farni, meðan tað hjá onkrum skipi tó hevur gingið tvørligari við at fingið fullan farn.

Tað hevur sum borið við staðið á mongum at fingið tað at staðið niður, og summir hava ikki orkað at hildið drftini omaná og hava tí nýðst at givist. Men hetta er hent bara einum fátali av skipum okkara.

Fyri einstok skip hevur landskassin vegna veðhaldsskyldu sína nýðst at goldið alt ella ein part av terminsgjaldinum.

Her eru tað Portugalstrolararnir, sum stóðugt eru teir tyngstu fyrri landskassan.

Portugalstrolararnir hava kostað landskassanum:

Vágbingur:

Síðani rekonstrukt.	2.024.033,05
Undan rekonstrukt.	1.606.579,06
Studningslánið	1.240.000,00

Tilsamans	kr. 4.870.612,11
-----------	------------------

Ólavur Halgi:

Síðani rekonstrukt.	1.057.332,61
Undan rekonstrukt.	1.659.425,05
Studningslánið	1.240.757,66

Tilsamans	kr. 3.950.757,66
-----------	------------------

Leivur Óssurssonur:

Síðani yvirtøku lands.	4.129.726,67
Undan yvirtøkuni	1.100.000,00
Studningslán	1.240.000,00

Tilsamans	kr. 6.469.726,67
-----------	------------------

(Framhald)

Starv leyst

Sóknast verður eftir skrivara í Føroya Reiðarafelag og Føroya Arbeiðsgevarafelag. Løn eftir kvalifikatiónum.

Tórshavn 2. august 1968.

Føroya Reiðarafelag